

Milda Vyšteinaitė. „Oginskių dvarai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje“ (žymiausi Oginskiai)

XV a. pabaigoje, Maskvos Didžiąjai Kunigaikštystei pradėjus vienyti slavų žemes, iš dabartinėje Kalugos srityje esančių Kozelsko apylinkių kartu su tirpstančiomis LDK valdomis pasitraukė kunigaikščiai Oginskiai. Įvairiems istoriniams neramumams gairinant, jų politinės, kultūrinės, ūkinės veiklos pėdsakai per keletą šimtmečių išsibarstė ne tik dabartinės Rusijos, Ukrainos, bet ir Baltarusijos, Lietuvos, Lenkijos teritorijose. Ryškia ir savitą šių pėdsakų dalį sudaro dvarai. Šiuo metu išsamių šių dvarų archyvinių tyrimų dar neturime. Publikacija parengta daugiausia naudojantis rašytiniais antriniais šaltiniais, kuriuose kartais nurodomos skirtingos dvarų valdymo datos, neatitinka šeimininkų vardai, giminystės ryšiai. Pabandėme turimas žinias susisteminti ir skaitytojams pateikti, mūsų požiūriu, kad ir glaustą, bet teisingą informaciją.

Marcijonas Bogdanas Oginskis (1568–1640)

Vienas iš pirmųjų žinomų didikų Oginskių. Jis – LDK kariuomenės pulkininkas, 1580 m. Stepono Batoro paskirtas Trakų pakamore. Dalyvavo žygiuose kovojant su Maskva, kazokais bei Švedija. Už nuopelnus gavo teisę valdyti Uogintų, Kruonio, Vievio dvarus, o taip pat 1579 m. gavo Karmėlavos, 1582 m. – Kairiškių ir 1586 m. – Darsūniškių seniūnijas. 1570 m. Kruonio dvaras tapo M. B. Oginskio nuosavybe, o iki 1600 m. jo nuosavybei jau buvo perėję ir ir Vievio, Mūro Strėvininkų, Uogintų dvarai. Šias Oginskių valdas valdžia konfiskavo po 1831 m. sukilimo.

M. B. Oginskis turėjo 4 sūnus (Dimitrijų, Aleksandrą, Joną, Samuelį Levą) ir 4 dukteris (Barborą, Doratą, Apoloniją, Aną),

Aleksandras Oginskis (1590–1653)

A. Oginskis – Marcijono Bogdano Oginskio sūnus, Minsko vaivada, nuo 1645 m. – senatorius, o nuo 1649 m. – Trakų kaštelionas. Po tėvo mirties jam atiteko Darsūnišklio, Rochacevo seniūnijos, Zorubičo dvaras Smolensko vaivadijoje, Vievis, Mūro Strėvininkai, Rudnia, vienas trečdalis Mikulino dvaro Vitebsko vaivadijoje, Bokštų dvaras Minsko vaivadijoje. Iš sesers Barboros Šemetienės A. Oginskis 1681 m. gavo Veprius, Deltuva, Pagirius bei Starenki palivarką Naugarduko vaivadijoje. Iš kitos sesers Apolonijos Zenovičienės 1657 m. – Potovą ir Kozlovską Ašmenos apskrityje.

Jonas Oginskis (m. 1640)

J. Oginskis – Marcijono Bogdano Oginskio sūnus. Jis artimai bendravo su Jonušu Radvila. Pastarajam mirus, pradėjo artimai bendrauti su Jonušo broliu Kristupu Radvila. 1633 m. paskirtas Mstislavlio pilininku. 1630 m. su broliais pasidalijo tėvo palikimą, gaudamas Kruonį ir Uogintus. 1620–1631 m. valdė Karmėlavą, Zacionių ir Eiticionų kaimus Žaslių seniūnijoje, Klopotovščinos dvarą Mozyrio apskrityje. 1633 m. motina jam užrašė vieną trečdalį Mikulino dvaro Vitebsko vaivadijoje, dalį Misiutino, Vievio dvarų Trakų vaivadijoje. 1623 m. Ukmergės apskrityje nusipirko pusę Raguvos dvaro, o kita pusė jam atiteko kaip žmonos Kotrynos Žilinskaitės kraitis. Kitą to kraičio dalį sudarė Tūlovo dvaras Vitebsko vaivadijoje bei valda Sieversko vaivadijoje. 1629–1636 m. Jonas Oginskis globojo Bogoslavą Radvilą ir gavo Pakapių kaimą Kauno seniūnijoje ir Viazino dvarą Minsko vaivadijoje.

Samuelis Levas Oginskis (1625–1695)

S. L. Oginskis – Marcijono Bogdano Oginskio sūnus. 1620 m. jis buvo paskirtas Trakų stalininku, 1625 m. tapo rotmistru, buvo Darsūniškio seniūnas. 1633 m. paskirtas Trakų tijūnu. Jam buvo pavesta globoti Surdergio stačiatikių vienuolyną Ukmergės apskrityje. 1635

m. tapo karaliaus Vladislavo ketvirtojo dvariškiu.

S. L. Oginskio sūnūs Simonas Karolis ir Jonas Jackus buvo perėję į katalikybę. Abu šie sūnūs tapo pradininkais dviejų įtakingiausių Oginskių šakų, dariusių didelę įtaką LDK gyvenime XVII–XIX a., pradininkais.

Simonas Karolis Oginskis (1645–1694)

S. K. Oginskis – Samuelio Levo Oginskio sūnus. Jis – Vitebsko pakamorė, 1680 m – LDK kardininkas, o 1685 m. paskirtas Mstislavlio vaivada. Perėjęs į katalikybę, tapo Šv. Teresės bažnyčios ir Karmelitų vienuolyno (Vilnius), kur yra palaidotas, fundatoriumi. Jis valdė Mūro Strėvininkų dvarą Trakų vaivadijoje, Mikulino, Lozno, Rudnios dvarus Vitebsko vaivadijoje, Krosną Kauno apskrityje.

Jonas Jackus Oginskis (1640–1684)

J. J. Oginskis – Samuelio Levo Oginskio sūnus. Jį globojo Smolensko vaivada Jurgis Karolis Glebavičius. 1648 m. J. J. Oginskiui atiteko Suričių dvaras Mstislavlio seniūnijoje. 1650 m. paskirtas Volkovijsko vėliavininku. Dalyvavo Maskvos kazokų, švedų ir bajorų tarpusavio karuose, išpirko iš totorių nelaisvės Boguslavą Radvilą. 1659 m. gavo Zazerzės polivarką Pinsko apskrityje. 1666 m. trejiems metams iš Trakų vaivados Mikalojaus Paco Klicevo išsinuomojo seniūniją. Dalyvaudamas politinėje ir karinėje veikloje sugebėjo sukaupti dideles valdas.

Grigalius Antanas Oginskis

Žemaitijos seniūnas, nuo 1703 m. – LDK lauko etmonas. Kovojo su Sapiegomis ir švedais. XVIII a. pradžioje įsigijo Veisiejus, kuriuos 1724 m. užrašė seseriai Pranciškai, ištekėjusiai už Mykolo Juozapo Masalskio.

1794 m. Veisiejus nusipirko Matas Zinevas. Po jo mirties dvarą valdė Viktorija Oginskytė Ziniavienė. Viktorijai mirus, dvaras atiteko Amelijai Oginskaitei-Valavičienei

Ignas Oginskis (1698–1775)

Lietuvos vyriausiojo tribunolo maršalka. Nuo 1744 m. – LDK maršalka, nuo 1768 m. – Vilniaus kaštelionas. Augustas III du kartus jį su pavedimais siuntė į Petrapilį. Vienas iš pirmųjų Lietuvos masonų. Valdė Luokės, Vaiguvos (Kelmės r.), Grūšlaukės dvarus. Mirė Halėje (Vokietija).

Mykolas Kazimieras Oginskis (1728–1800)

Buęs pretendentas į Lietuvos–Lenkijos karūną, paskutinysis LDK išdininkas. Poetas, dailininkas, muzikas, knygų leidėjas. 1765–1784 m. jo rūpesčiu buvo pastatytas 54 km ilgio kanalas, kuris Nemuno intaką Ščarą sujungė su Jaselda, Pripete, Dniepru ir atvėrė vandens kelią iš Baltijos jūros į Juodąją jūrą (į Konstantinopolį). Šis kanalas buvo pavadintas M.K.Oginskio vardu. M.K.Oginskis valdė Slonimą, kuriame turėjo orkestrą ir buvo įkūręs operos teatrą. Jis taip pat yra valdęs ir Švėkšnos dvarą.

Tadas Pranciškus Oginskis (1712–1783)

Jis buvo Marcijono Mykolo Oginskio sūnus, Igno Oginskio brolis. Ašmenos seniūnas, vėliau (nuo 1769 m.) – Trakų vaivada. Jam priklausė Maladečina, kurią Oginskiai valdė 110 metų. Čia jis perstatė rūmus ir įkūrė savo rezidenciją. Rūmuose turėjo didelę ir vertingą biblioteką, paveikslų galeriją.

1737 m. T. P. Oginskis vedė lietuvaitę Izabelę Radvilaitę. Ašmenoje ji įsteigė keletą labdarinių organizacijų vargšams, kurios vadinosi Izabelijomis. Tadas Pranciškus Oginskis su žmona Izabele susilaukė dviejų sūnų: Andriaus ir Pranciškaus Ksavero. Izabelė mirė 1761

m.

1763 m. Tadas Pranciškus Oginskis vedė antrą kartą. Jo žmona tapo Rietavo seniūno Kristupo (Kristoforo) Tiškevičiaus našlė Jadvyga, kuri buvo kilusi iš Zaluskių giminės. T. P. Oginskis kaip pasoga gavo Rietavo dvarą. Taip Oginskiai atsirado dabartinio Plungės rajono teritorijoje. Jadvyga garsėjo gerais darbais. Ji steigė ir išlaikė prieglaudą, buvo Vilniuje statomos ligoninės našlaičiams ir pamestinukams fundatorė.

Tadas Pranciškus buvo Šv. Jonų bažnyčios (Vilnius) Oginskių koplyčios fundatorius. Mirė jis 1783 m. Maladečinoje. Jo palaikai perkelti į Vilnių, palaidoti Šv. Jonų bažnyčios Oginskių koplyčioje.

Pranciškus Ksaveras Oginskis (1742–1814)

Ašmenos pulkininkas. 1770 m. apdovanotas Šv. Stanislovo ordinu, o 1790 m. – Baltojo erelio ordinu. Valdė Pervalką, Molodečną ir Zalesę. Šias valdas vėliau padovanojo Mykolui Kleopui Oginskiui.

Andrius Oginskis (1732–1786)

LDK tribunolo maršalka, Trakų vaivada ir kaštelionas, Ašmenos seniūnas. Turėjo dvarą Guzove (Lenkija).

Mykolas Kleopas Oginskis (1765–1833)

Kompozitorius, visuomenės ir valstybės veikėjas, T. Kosciuškos sukilimo dalyvis. Paveldėjo savo dėdės Pranciškaus Ksavero dvarą Zalesėje, o taip pat senelio Tado Pranciškaus dvarą Rietave. Rietavas kaip nuosava Mykolo Kleopo Oginskio valda tapo 1802 m.

Irenėjus Oginskis (1808–1863)

Jis iš tėvo Mykolo Kleopo Oginskio paveldėjo Rietavo dvarą ir Juodainių kaimą Laukuvos apylinkėje. Buvo nusipirkęs Endriejavą bei Veiviržėnus.

Mykolas Mikalojus Oginskis (1849–1902)

M. M. Oginskio tėvas Irenėjus Oginskis 1837 m. iš grafo Zubovo nupirko Plungės dvarą. Tėvui mirus, šis dvaras atiteko Mykolui Mikalojui Oginskiui.

Oginskių giminei taip pat yra priklausę dvarų Livonijoje, Galicijoje, Kurše, Kijevo vaivadijoje. Oginskiai yra valdę ir Drujos (Breslaujos apskritis), Oršos (Gardino vaivadija), Drūkšių, Platelių, Gargždų dvarus.

Literatūra:

1. Paminklų konservavimo archyvas, 1990;
2. Lietuvos istorijos archyvas;
3. B. Kvyklys. „Mūsų Lietuva“, Vilnius, 1991;
4. „Polskij słownik biograficzny“.